

23.93x32.24	1	עמוד 11	ישראל היום! - כותרת	26/05/2025	94219269-2
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

אלי בוק || על יום חגה של ירושלים

עיר החולמים, עיר המגשימים

צילום: אורן בן חקון

כל ילד יונק מילדותו את החלום. חוגגים במצעד הדגלים בירושלים

כמו עגנון לא נולד בירושלים ולא גדל בה, אך נמשך אל העיר, אל רחובותיה, אל שביי-ליה – ובעיקר אל מבניה, שאותם למד וחקר וביקש לרעת.

כאדריכל צעיר הוא החל את דרכו במשרד תליאביבי, אבל בקיץ הקודם הגשים חלום ועבר למשרד ירושלמי. סוף-סוף יוכל לבנות את העיר שאהב. עמר הוא לא רק מהחולמים, אלא גם מהמגשימים. הוא הצטרף לארגון "ברחובות שלנו", של פעילים חברתיים ירושליםיים שפועלים לשפר את פני עירם. התוכנית האחרונה שהגיש הציעה פתרון אופרטיבי לבעיה תכנונית בפארק המסילה.

אבל שלא כמו ה"איש לגמרי לא צעיר" ש"בונה את העיר כבר 70 שנה" – עמר גר בירושלים ארבע שנים בלבד, ולא הספיק לבנות אותה. ביום י"ח בחשוון תשפ"ה, לפני כחצי שנה, הוא נהרג בקרב בלבנון. יום לאחר מכן נטמן באדמתה של ירושלים שלו.

יש כאלה שאוהבים חלומות, כל עוד אף אחד לא רוצה להגשים אותם. מספרים על אדם שהלחין שיר געגועים לירושלים במאה הקודמת, אך לאחר השואה היגר דווקא לא-מריקה. "ירושלים צריכה להישאר חלום", הסביר. אבל ירושלים הגדולה והבנויה חובי רה לה יחדיו בזכות אלפי שנים של חלומות ושל תפילות – ובעיקר בזכות אותם מגשימים חלומות, בזכות הבונים והסוללים והחוקרים והמהנדסים והלוחמים, שנגד חוקי הטבע הקיימו עיר לתחייה.

חג שמח ירושלים, חלום שהתגשם.

דלר – אליהו בכבודו ובעצמו, הגואל, מחכה להם שיפסיקו לחלום ולהתבטל ויתחילו כבר לפעול ולעשות משהו. ואם יפעלו, אריאז יגיע היום שלו להופיע.

אחרי שפגשנו את שני בעלי המקצוע הב"טלים ממלאכה, מגיע הבית השלישי: "בירושלים ישנו איש לגמרי לא צעיר, שבנה הרבה בתים בכל פינות העיר. הוא מכיר כל סמטה, כל רחוב ושכונה, הוא בונה את העיר כבר שבעים שנה".

איש שבונה את העיר 70 שנה לרגע לא בטל ממלאכתו, לרגע לא "יושב בצריפו ולא עושה דבר". ובהמשך, שדומה למדי להמשך אצל הנגר והסנדלר, החסיד טהרלב אות אחת שמשנה את כל המשמעות. הנגר והסנדלר חולמים להעניק לאליהו מתנה – כיסא ונע"ליים. אבל אצל בונה העיר אין ל'. לא כתוב "לאליהו", אלא "אליהו". החלום הוא להנחיא אבן פינה למקדש ש"על כפיו אותה יביא אליהו הנביא". הבונה שעמל 70 שנה מכין את כל התשתית, ורק מבקש מהגואל לתת את הדחיפה הקטנה, והוא, הבונה, כבר יניח את האבן למקדש.

בניין ירושלים

עמר גאלדור, שנסע עד לבוצ'אץ' החרבה לגלות מצבות של קהילה שהיתה ואיננה,

וניקוי בבית העלמין היהודי של בוצ'אץ', ובין היתר חשפו חבריה את מצבת אמו של עגנון, אסתר צ'אצ'קס. אחד מחברי המשלחת, עמר גאלדור, כתב אז:

"פַּעַם חִיתָה בּוֹצ'אץ', הַיּוֹם אֶפְשָׁר לְקַרֵּא אוֹתָהּ כְּמוֹ סֵפֶר בְּבֵית הַקְּבֻרוֹת"

ועגנון המשיך בנאומו: "אבל בכל עת, תמיד דומה הייתי עלי כמי שנולד בירוש"לים". אמנם גדול הסופרים העברים קבע את מקומו בירושלים בהיותו כבר בן 37 – אבל בעיניו היתה העיר מולדתו הרוחנית.

שירים סביב לה

איני יודע אם יש עוד עיר בעולם שכל כך הרבה שירים נכתבו עליה. עשרה קבין של שירה ירדו לעולם, תשעה נטלה ירושלים. אחד האהובים הוא "על כפיו יביא", שכתב יורם טהרלב וששרה רבקה זוהר. אין מי שלא מכיר את השיר, וכולנו שולטים במילותיו, בוודאי בפזמון. אך לא מזמן נחשפתי לניי-תוח מטלטל של הרב ליאור אנגלמן למילים שכתב טהרלב, עד כדי כך מטלטל שאני לא בטוח שטהרלב עצמו היה חותם עליו. תחילה זהו הנגר ש"יושב בצריפו ולא עושה דבר", וש"שנתיים שהוא כבר אינו מנגר", אבל הוא חולם "לבנות כיסא לאליהו שיבוא". ואחרי הסנדלר, שגם הוא "יושב בצריפו ולא עושה דבר", ו"מרפוי הריקים מכוסים באבק, כבר שנתיים מונה המרצע בשק", ועדיין חולם לתפור נעליים לאליהו הנביא.

וכאן הטלטלה, בפזמון: "והוא יושב ומחכה לו, כבר שנים חולם הוא שיוכה לו, על סורו שומר ומחכה לו, מתי כבר יגיע היום". מי זה ה"הוא" שיושב ומחכה? לא הנגר ולא הסני

פ עם בשנה, כדאי לעצור ולהביט על גורל הנס. מיליון תושבים, שכונות ועוד שכונות על ההרים סביב, חלקן בגודל של עיר קטנה בפני עצמן, מערכת תחבורה מתקדמת (יחסית לשאר המדינה), אקדמיות מפוארות, בתי ספר, ישיבות, זקנים וזקנות, ילדים וילדות ברחובותיה. כן, לא חסרות בעיות וצרות – אבל יום אחד בשנה אפשר להתרומם למבט מעל ולהודות.

התורה הגדולה למשחרריה לפני 58 שנה מובנת מאליה, אבל כדי להגיע ל-1967 צריך לחזור אחורה קצת יותר, בערך 2,500 שנה אחורה, לשפלותה. כשגלו בניה של העיר לבבל, בני האימפריה האשורית ביקשו מה לווים לשורר להם את שירי ירושלים, אך הם לא יכלו. ואיך אפשר לשיר את שיריה של העיר החרבה. ואז, כך בתהילים, שרו שיר חדש: "אם אשכח ירושלים תשכח ימיני, תדבק לשוני לחיכי אם לא אזכרכי". כשהימין נשכחת – אי אפשר לנגן. כשהלשון רבוקה לחך – אי אפשר לשיר.

אבל זה הדור הראשון, הדור הגולה, הדור שראה בתפארתה וראה בחורבנה. מה שייחודי הוא שהאבל לא עצר אצלם. גם בניהם ובני בניהם לא שוכחים, ובכל גלות – במקנס ובי קרקוב, בברלין, בצנעא ובבגד – מוזכרים אותה שוב ושוב. בכל תפילה, בכל חג, בכל שמחה, בברכת המזון, בחתונה. כל ילד יונק מילדותו את החלום. גם בגלויות קשות וגם בימי שלווה ורווחה, הלב רוצה לירושלים. ו-2,000 שנות נדודים מתכנסות לבאזל, אל הקונגרס הציוני, ציון היא ירושלים. ולאחר פוגרום קישנב, כשהרצל מציע את תוכנית אוגנדה – מהומה באולם. הפרויקט הציוני על סף פיצוץ. והרצל, שמבין כי כאן נחצה גבול מסוכן, בנאום הסגירה של הקונגרס השישי, שיהפוך לנאום האחרון בחייו, חותם במילים: "אם אשכח ירושלים תשכח ימיני". כעבור שנה נפטר.

חולדת רוחנית

"מתוך קטסטרופה היסטורית שהחריב טיטוס מלך רומי את ירושלים וגלה ישראל מא"רצו – נולדתי אני באחת מערי הגולה", כך כתב ש"י עגנון בנאומו כשקיבל את פרס נובל ב-1966. "אחת מערי הגולה" היא בוצ'אץ' שבמערב אוקראינה, שבה נולד עגנון. לפני שבע שנים משלחת מטעם המכללה האקדמית הרצוג יצאה לביצוע עבודות שיקום

צילום: באדיבות המשפחה

עמר ז"ל עם בנו נטע בעיר שכה אהב

"והוא יושב ומחכה לו". מי זה "הוא" שיושב ומחכה? לא הנגר ולא הסנדלר – אליהו בכבודו ובעצמו, הגואל, מחכה להם שיפסיקו לחלום ולהתבטל, ויתחילו כבר לפעול ולעשות משהו